

Forekomst og et nyt dansk fund af *Rhinocoris annulatus* (L.) (Heteroptera, Reduviidae)

SØREN TOLSGAARD

Tolsgaard, S.: Occurrence and a new Danish record of *Rhinocoris annulatus* (L.) (Heteroptera, Reduviidae).

Ent. Meddr 57: 169-172. Copenhagen, Denmark, 1989. ISSN 0013-8851.

Two species of *R. annulatus* (L) were found by the author at Gjern in central Jutland on July, 1987. Hitherto, a total of 17 documented specimens were recorded from Denmark, the latest of which in 1946.

It is assumed that populations are maintained on isolated spots, but the preferred habitat, birches growing on heathlands, has been overgrown and reduced through the later decades. This might be a threat to *R. annulatus* as well as to other rare and specialized species, which should be accounted for in local protection programmes.

Søren Tolsgaard, Saralystparken 31, DK-8270 Højbjerg, Denmark.

På en af denne sommers meget få, rigtig varme solskinsdage, den 7. juli 1987, fandt jeg 2 eksemplarer (♂ og ♀) af rovtægen *Rhinocoris annulatus* (tidligere *Harpactor annulatus*) i Gjern Bakker nordøst for Silkeborg. Tilstedeværelsen af dette eksotisk udseende dyr i det midtjyske hedekrat gav anledning til betragtningerne i det følgende.

I Danmark registreredes *R. annulatus* først af Schiødte (1869: 199), idet han omtaler 2 eksemplarer fundet på birk i dalen nord for Himmelbjerget i juli 1864.

Jensen-Haarup (1912: 167) angav arten som meget sjælden, kun fundet på Silkeborg- og Randers-egnen; han nævner således, Silkeborg, Himmelbjerget, Salten og Lindum Skov, samt (1915: 130) Ørnsø. Oluf Jacobsen (1920: 131) tilføjer Tisvilde, idet han fandt 2 eksemplarer herfra hos Engelhart og Schlick.

Idet senere oplysninger savnes i litteraturen (Andersen & Gaun, 1974: 121), rådførte jeg mig med Nils Møller Andersen, Zoologisk Museum, og vi foretog en gennemgang af tilgængelige oplysninger vedrørende intakte eksemplarer på danske museer. *R. annulatus* fandtes ikke i samlingen på Landbohøjskolen (KVL), mens der på Zoologisk Museum i København (ZM) og

Naturhistorisk Museum i Århus (NM) p.t. findes ialt 17 eksemplarer med følgende oplysninger:

EJ: Himmelbjerget, 2 ♀♀ vii.1864, coll. Schiødte (ZM) og 2 ♂♂ 17.vi.1887, coll. O. Jacobsen (ZM); Næge, 1 ♀ vi.1882, coll. Rosenkrantz (ZM); Silkeborg Østerskov, 1 ♀ 19.vi.1887, coll. O. Jacobsen (ZM); Silkeborg, 1 ♀ 24.vi.1903 og 1 ♂ 1915, coll. Jensen-Haarup (ZM) og 1 ♀ 25.vi.1940, Coll. Niels Høeg (NM); Vejlsø, 1 ♀ 12.vi.1915, coll. Jensen-Haarup (ZM). Løvenholt, coll. Jensen-Haarup 1 ♀ (ZM).

NEJ: Lindum Skov, 1 ♀ 6.vi.1886, coll. Jensen-Haarup (ZM); Hals, 1 ♀ vi.1889, coll. O. Jacobsen (ZM).

NEZ: Tisvilde, 1 ♀ 1.vi.1903, Engelhart leg. coll. C.R. Larsen (NM) og 1 ♂ 12.vi.1905, Schlick leg. coll. O. Jacobsen (ZM); Asserbo, 1 ♂ 26.v.1946, coll. Steen Rasmussen (ZM).

Lokalitetsangivelse uklar: 1 nymfe coll. O. Jacobsen (ZM).

Fundet fra Hals har således, tillige med de 2 hidtil senest registrerede eksemplarer (Asserbo 1946, og Silkeborg 1940), vistnok ikke tidligere været publiceret. Om stednav-

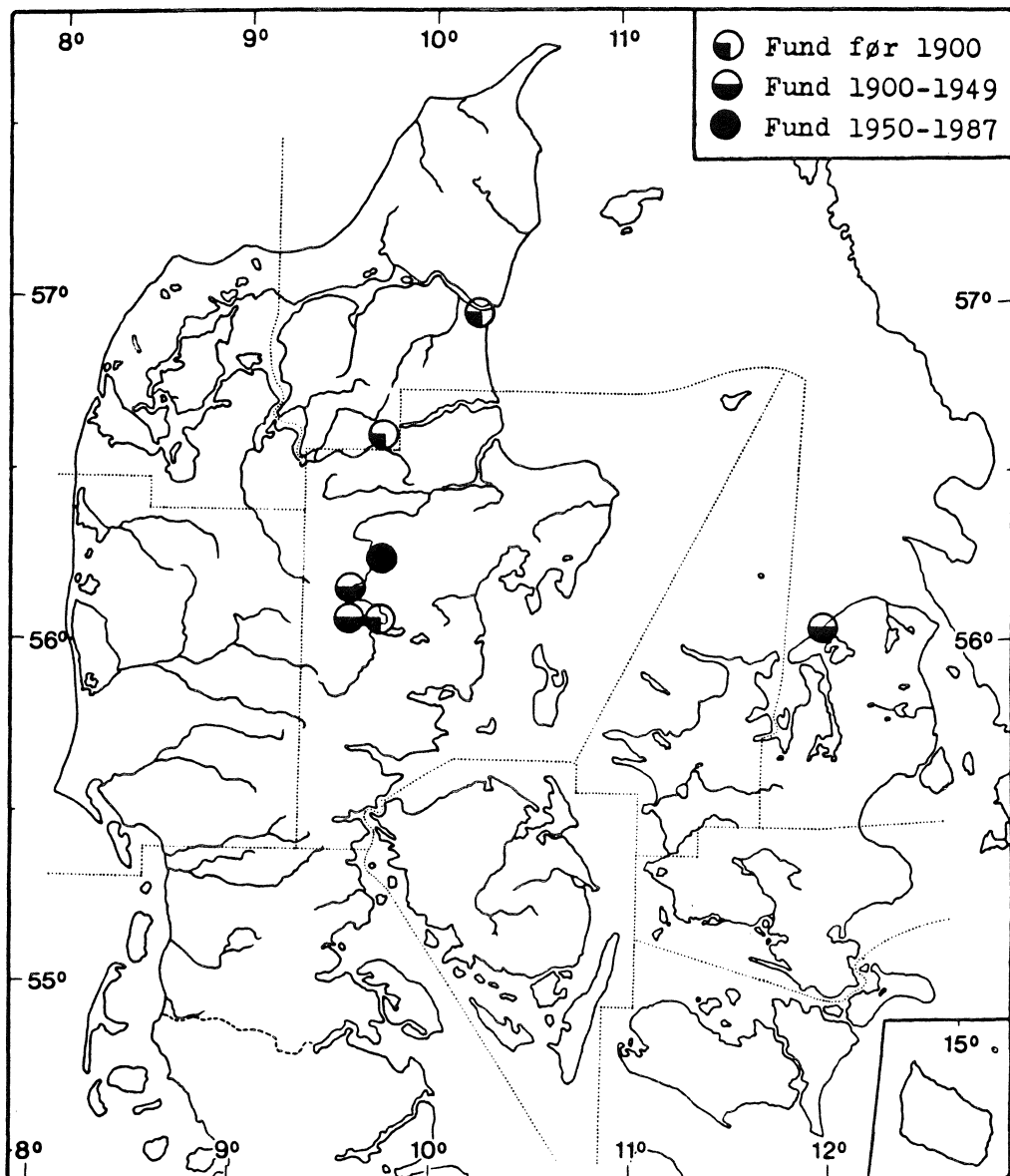

Fig. 1. *Rhinocoris annulatus* (L.) 10 km. UTM-net: Bekræftede danske fund-lokaliteter.
 Fig. 1. *Rhinocoris annulatus* (L.) 10 kilometers. UTM net: Verified Danish records.

net Næge (»Naaege«) kan tilføjes, at det gjaldt nogle store egetræer nær Silkeborgs nuværende centrum.

Den lokalt koncentrerede fund-tæthed be-
 rettiger til at antage, at der her i landet kun
 foregår ringe tilflyvning eller anden videre
 spredning af arten, og at forekomsten hoved-

sagelig skyldes små ynglebestande, der
 opretholdes på foretrukne levesteder (Fig. 1).

Rhinocoris annulatus er iøvrigt væsent-
 ligt kontinentalt udbredt. Den findes meget
 lokalt i Skandinavien og Finland op til
 63°N, men mangler på De britiske Øer. Det
 centrale Europa er artens hovedudbredelses-

område (Wagner 1967: 41). Her er den visse steder almindeligt forekommende, og i Tyskland findes yderligere 2 arter af slægten, *R. erythropus* (L.) og *R. iracundus* (Poda). Sidstnævnte er tillige registreret fra Skåne, dog kun et enkelt fund fra sidste århundrede (Coulianos & Ossiannilsson 1976: 164).

I troperne er *Rhinocoris* en vidt udbredt slægt, og mange af disse store rovtæger er vigtige prædatorer i jordbruget eller til betydelig gene for dyr og mennesker ved deres smertefulde stik. Nogle arter har betydning som vektorer for patogene mikroorganismer, og der foregår en del forskning i disse henseender.

Den 12-15 mm lange *R. annulatus* kendes

let ved iøjnefaldende røde farvetegninger på ben og connexivum (Fig. 2 og 3). Blandt vore hjemlige rovtæger minder den i form og størrelse noget om støvtægen *Reduvius personatus* L., som er synanthrop. Den har dog en anden levevis end den lyssky støvtæge og træffes især i varmt vejr og solskin. Ifølge Wagner (1967: 41) findes den ofte på birk, men skal også kunne træffes på skærmpflanter og anden lavere vegetation. Føden består af insekter, larver og edderkopper m.v. Wagner angiver, at overvintringen finder sted som imago, mens larveudviklingen sker i juni-juli. Muligvis er forholdene dog anderledes på vore breddegrader, og Jensen-Haarup (1915: 130; 1924: 334) fandt en

Fig. 2-3. *Rhinocoris annulatus* (L.). Gjern Bakker, 7.vii.1987, S. Tolsgaard leg. (Fig. 2 ♂ og Fig. 3 ♀). Foto: Niels Skyberg.

Figs 2-3. *Rhinocoris annulatus* (L.). Gjern Bakker, 7 July 1987, S. Tolsgaard leg. (Fig. 2 ♂ and Fig. 3 ♀). Photo: Niels Skyberg.

flok udvoksede nymfer på den saftvædede stub af et fældet birketræ allerede i april.

Jeg fandt *Rhinocoris annulatus* i 1-2 meters højde på birketræer, som gror spredt på åben hedebund. I varmt vejr var den livlig og tog gerne til vinget flugt. Der fandtes flere andre meget sjældne arter på denne biotop i Gjærn Bakker (Tolsgaard 1988), f.eks. bladbiller af slægterne *Labidostomis* og *Cryptocephalus*.

Det synes således interessant, om vi kan vente flere fund af denne, efter danske forhold, store og karakteristiske tæge. Flere småbestande kan muligvis være upåagtede, særlig Nordjylland har vel nok været temmelig sporadisk undersøgt i denne sammenhæng.

Hedearealernes reducering og tilgroning igennem de sidste årtier er dog medvirkende til, at *R. annulatus* formodentlig deler skæb-

ne med arter som urfugl, glatsnog, hedeskratte, løbebillerne *Carabus cancellatus* og *C. nitens* samt edderkoppen *Eresus niger*, der må betragtes som truede eller uddøde i mange egne.

Livsbetingelserne for hedens karakterdyr bør vel især inddrages i overvejelserne, når lokale fredninger og naturplejeforanstaltninger tilrettelægges.

Nils Møller Andersen (Zoologisk Museum, København) har venligst bidraget ved tilrettelæggelsen af materiale og manuskript, Boy Overgaard Nielsen (Institut for Zoologi og Zoofysiologi, Aarhus Universitet) ved bestemmelsen. Jan Martin, Ole Martin og Peter Gjelstrup har endvidere været behjælpelige med museumssamlingerne hhv. (KVL), (ZM) & (NM).

Litteratur

- Andersen, N. M. & Gaun, S., 1974: Fortegnelse over Danmarks tæger (Hemiptera, Heteroptera) – Ent. Meddr 42: 113-134.
- Coulianos, C.C. & Ossiannilsson, F., 1976: Catalogus Insectorum Suecidae VII. Hemiptera-Heteroptera, 2. ed. – Ent. Tidskr. 97: 135-173.
- Jacobsen, O., 1920: Fund af nye og sjældne Tæger i 1915-19, samt Bemærkninger om nogle Arter der hidtil stod upåagtede eller ubestemte i afdøde konservator Sch. Dicks samling. – Ent. Meddr 13: 128-135.

- Jensen-Haarup, A.C., 1912: Danmarks Fauna, bd. 12. Tæger.
- 1915: *Harpactor annulatus* L. – Flora og Fauna 1915: 130-132.
- 1924: Hemipterological Notes and Descriptions III. – Ent. Meddr 14: 323-338.
- Schiødte, J.C., 1869: Fortegnelse over de i Danmark levende Tæger. – Naturhist. Tidsskr., 3. rk., bd. VI: 161-231.
- Tolsgaard, S., 1988: Bidrag til karakteristik af Gjærn Bakker. Gejrfuglen 24: 136-140.
- Wagner, E., 1967: Die Tierwelt Deutschlands, 55. Teil. Wanzen oder Heteropteren. II. Cimicomorpha.